

دانشکده طب سنتی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

رساله

جهت دریافت درجه دکترای تخصصی Ph.D. طب سنتی ایران

عنوان

بررسی مصرف خوراکی داروی مومیائی (عرق کوه) بر زمان جوش خوردگی شکستگی استخوان درشتنی در بزرگسالان

اساتید راهنما

دکتر سید مهدی حسینی خامنه

دکتر محمود خدادوست

اساتید مشاور

مهندس محمد کمالی نژاد

دکتر لطیف گچکار

نگارش

دکتر سید محمد حسن صادقی

چکیده فارسی

عنوان: بررسی مصرف خوراکی داروی مومیائی (عرق کوه) بر زمان جوش خوردگی شکستگی استخوان درشت‌نی در بزرگسالان

مقدمه: شکستگی از جمله بیماری‌های بسیار شایع می‌باشد در زمینه درمان شکستگی‌ها عمدتاً توجه به سمت روش‌های جراحی معطوف شده و کمتر به مداخله غذایی و دارویی توجه شده است در حالی که در طب سنتی ایران غذاها و داروهای زیادی جهت تسریع درمان شکستگی ذکر شده است.

هدف: ارزیابی اثربخشی یک داروی طب سنتی (مومیائی)، بر کوتاه کردن مدت زمان جوش خوردن شکستگی استخوان بود.

روش اجرا: در یک کارآزمایی بالینی دوسوکور، ۱۵۳ بیمار با تشخیص شکستگی استخوان درشت‌نی ثبت نام شدند تا با دارو یا دارونما (چهار عدد کپسول در روز، که به صورت یک‌جا یا منقسم یک ساعت قبل یا سه ساعت بعد از غذا به صورت خوراکی به مدت ۴ هفته مصرف می‌شد) تحت درمان قرار گیرند. هرکپسول حاوی ۲۵۰ میلی‌گرم داروی مومیائی خوراکی یا دارونما (آرد سفید گندم) بود. پیامدهای اولیه و ثانویه عبارت بودند از: مدت زمان جوش خوردن شکستگی استخوان و بروز عوارض جانبی احتمالی به دنبال مصرف داروی مومیائی خوراکی. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه و گرافی‌های متوالی ماهانه ساق پا بود. بیماران تا زمان جوش خوردن شکستگی مورد پیگیری درمانی قرار گرفتند.

نتایج: از ۱۵۳ بیمار، جمعاً ۸۵ نفر از دو گروه مطالعه را کامل نکردند. از ۶۸ بیمار باقی‌مانده، ۶ نفر به علت نرسیدن به جوش خوردگی تا پایان مطالعه، از مطالعه خارج شدند، بنابراین تجزیه و تحلیل داده‌ها بر روی ۶۲ بیمار (۳۱ بیمار در هر گروه) انجام شد. از نظر آماری با توجه به میانگین زمان جوش خوردن در گروه تجربی (۱۲۹/۲۶ روز) در مقایسه با میانگین زمان جوش خوردن در گروه گواه (۱۵۳/۵۲ روز)، مصرف مومیایی بر بهبودی شکستگی موثر بود ($P \text{ value} < 0.05$)

میانگین سنی گروه تجربی $12/736 \pm 33/71$ سال و گروه گواه $11/621 \pm 30/87$ سال بود، که اختلاف دوگروه معنی‌دار نبود. توزیع دو گروه از نظر سایر متغیرها (نوع شکستگی اعم از باز - بسته، ساده - خردشده و عرضی - مایل - ماریچ، جنسیت، مصرف دارو) بررسی شد. با استفاده از آزمون Chi-Square Test یا Fisher Exact Test مشخص شد که اختلاف بین دو گروه تجربی و گواه از نظر هیچ یک از متغیرهای بررسی

شده غیر از مدت زمان جوش خوردن شکستگی، معنی‌دار نبود. عوارض ناخواسته در ۲٪ (۲ نفر) از بیماران گروه تجربی و ۴٪ (۳ نفر) از بیماران گروه گواه گزارش شد.

بحث و نتیجه‌گیری: در بیماران مبتلا به شکستگی استخوان درشت‌نی، داروی مومیائی خوراکی از دارونما تأثیر بیشتری نشان داد. نتایج نشان می‌دهند درمان با طب مکمل و جایگزین نظیر این فرآورده طب سنتی ایرانی می‌تواند در کاهش زمان جوش خوردگی شکستگی مؤثر باشد.

واژگان کلیدی: شکستگی، استخوان درشت‌نی، داروی مومیائی خوراکی، طب سنتی ایران.

Abstract

Title: Evaluation of Mummy drug (oral) in healing time of tibial bone shaft fracture in adults.

Background: Fracture is a very common disease. In the field of fractures, treatment attention have focused mostly to surgical techniques and less attention has been paid to the food and pharmaceutical intervention while in Persian medicine (PM) many foods and medicines are mentioned to speed up the fracture healing.

purpose: To evaluate the effectiveness of a Persian medicine drug (Mummy) to shorten the duration of bone fractures union.

Methods: In a double-blind randomized clinical trial, 153 patients with tibial fractures were enrolled to be treated with medicine or placebo (four capsules a day, which was taken orally, divided or one time, one hour before or three hours after meal for 4 weeks). Each capsule contained 250 mg of oral mummy drug or white flour. Primary and secondary outcomes included time to union bone fractures and possible side effects after taking the oral Mummy drug. Data were collected by questionnaire and consecutive leg x-rays. Patients were followed until fracture union (sometimes up to a year).

Results: Of the 153 patients, 85 did not complete the study. Of the remaining 68 patients, 6 were excluded from the study due to failure to union before the end of the study, so the data were analyzed on 62 patients (31 patients in each group). Statistically, according to the average time to union in the experimental group (129.26 days) compared with an average time to union in the control group (153.52 days), consumption of the oral Mummy drug was effective on fracture healing ($P < 0.05$). The mean age of the experimental group was 33.71 ± 12.73 years and of the control group was 30.87 ± 11.21 years. The difference between the two groups was not significant. Distribution of the two groups in terms of other variables (type of fracture, open-closed, simple-crushed and transverse-mile-spiral, gender, drug use) were studied. Chi-Square test or Fisher Exact Test showed that the difference between the two experimental and control groups was not significant for any of the variables studied.

Type of fracture including (open - closed), (simple - Comminuted) and (transverse - oblique - spiral) as the independent variable is not effective on union time ($P > 0.05$). The variables drug use and type of fracture simultaneously also not affecting fracture healing ($P > 0.05$). Gender as an independent factor is not effective on union time ($P > 0.05$). Also, two variables of drug use and gender are not effective simultaneously on fracture healing ($P > 0.05$). Age as

---

an independent factor is not effective on union time ($P > 0.05$). But two variables of drug use and sex concurrently are effective in the time of fracture healing ($P \leq 0.05$) and younger patients improved earlier.

Conclusion: In patients with tibial bone fracture, oral mummy drug showed much better and stronger effect than a placebo. The results showed that treatment with Complementary and Alternative Medicine such as this Persian medicine product can be effective in reducing the time to fracture union.

Keywords: Fracture, tibial bone, oral Mummy drug, Persian medicine.